

INDUSTRIA UȘOARĂ A REPUBLICII MOLDOVA: EVOLUȚIA, COMPETITIVITATEA, PROGNOSTICUL

**Tatiana GUTIU[®], cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova**

Bunurile oferite de industria ușoară sunt utilizate în viața cotidiană a populației. În structura consumului, producția industriei ușoare se află pe locul doi după produsele alimentare, ceea ce determină relevanța cercetării evoluției și competitivității bunurilor industriei în cauză. Scopul cercetărilor efectuate este analiza situației create în industria ușoară, depistarea factorilor cu impact negativ, estimarea competitivității bunurilor, prognozarea volumului de producție pe termen mediu și elaborarea măsurilor de ameliorare a situației în ramura dată. În procesul de cercetare sunt utilizate metode empirice și modelarea econometrică. Rezultatul cercetării constă în elaborarea măsurilor pentru dezvoltarea stabilă a industriei ușoare.

Cuvinte-cheie: industria ușoară, competitivitatea bunurilor, avantaj competitiv, dezavantaj competitiv, prognozare, ecuații de regresie, coeficientul de determinare, Republica Moldova.

The goods offered by light industry are used in the daily life of the population. In the structure of consumption, light industry production ranks second after food, which determines the relevance of researching the development and competitiveness of the goods of this industry. The purpose of the research carried out is to analyze the situation created in the light industry, to detect the factors with negative impact, to estimate the competitiveness of the goods, to forecast the volume of production in the medium term and to elaborate measures to improve the situation in this branch. Empirical methods and econometric modelling are used in the research process. The result of the research is the elaboration of measures for the stable development of the light industry.

Key words: light industry, competitiveness of goods, competitive advantage, competitive disadvantage, forecast, regression equations, coefficient of determination, Republic of Moldova.

JEL Clasification: C53, L69, O21, O33.

Introducere

Industria ușoară, pe lângă ale ramuri ale economiei naționale, joacă un rol semnificativ în asigurarea securității economice și strategice, în crearea locurilor de muncă, prin urmare în sporirea ocupării populației și majorarea nivelului bunăstării populației.

Dezvoltarea industriei ușoare trebuie să fie încadrată în creșterea echilibrată a tuturor ramurilor industriei naționale. Economia Republicii Moldova este o economie mică deschisă influențată de factori externi, de aceea entitățile autohtone activează în condițiile concurenței dure. Întreprinderile industriei ușoară, ca să nu devină perdanți în lupta concurențială, se confruntă cu sarcina de a asigura sporirea competitivitatea producției sale pe piața internă și externă.

O contribuție fundamentală la dezvoltarea bazelor teoretice și metodologice privind dezvoltarea entităților a fost realizată de: I. Ansoff [7], N. Cartwright [1], M. Blaug, M. Boumans, M.Klaes [5], Ph. Kotler [4], M. Porter [6] etc.

Sursele de date și metodele utilizate

În calitate de surse de date, autorul a utilizat următoarele rapoarte a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova: „Producția în expresie naturală total pe republică, pe tipuri de produse”, „Indicatorii privind circulația producției industriale în Republica Moldova”, „Exporturile și importurile structurate pe mărfuri și țări de destinație a acestora”, „Comerțul cu amănuntul structurat pe tipuri de mărfuri”, etc.

Competitivitatea bunurilor pe piața internă este evaluată în baza algoritmului elaborat de autor în articolul „Elaborarea algoritmului evaluării competitivității bunurilor pe piața internă și locul lui în clasificatorul metodelor de evaluare” [8, p. 63] și următoarele formule:

$$CAID_i^{SE} = \frac{[(Q_i + Q_i^{UP}) - Q_i^{RC} - (X_i + X_i^I) - CI_i - L_i] \div [(Q_i + Q_i^{UP}) + (M_i + M_i^I)]}{\sum_{i=1}^n [(Q_i + Q_i^{UP}) - Q_i^{RC} - (X_i + X_i^I) - CI_i - L_i] \div \sum_{i=1}^n [(Q_i + Q_i^{UP}) + (M_i + M_i^I)]} \quad (1)$$

$$SCAID_i^{SE} = \frac{CAID_i^{SE} - 1}{CAID_i^{SE} + 1} \times 100 \% \quad (2)$$

unde $CAID_i^{SE}$ – indicele avantajelor comparative bunului i pe piața internă, ținând cont de elementele economiei tenebre;

$SCAID_i^{SE}$ – indicele simetric al avantajului comparativ bunului i pe piața internă, ținând cont de elementele economiei tenebre;

Q_i – volumul de producție a bunului i ;

Q_i^{UP} – volumul producției tenebre a bunului i ;

Q_i^{RC} – volumul producției i fabricate din materialele clienților;

X_i – volumul de export a bunului i ;

X_i^I – volumul exportului ilegal a bunului i ;

CI_i – variația stocului bunului i ;

L_i – alte ieșiri (pierderi de bunuri i);

M_i – volumul de import a bunului i ;

M_i^I – volumul importului ilegal a bunului i [3, p. 42].

Prognostarea dinamicii producției industriale pe termen scurt include:

- previziunea indicilor volumului producției industriale
- prognoza principalilor tipuri de producție industrială în termeni naturali și în termeni relativi

[9, p.35].

Evoluția industriei ușoare a Republicii Moldova

Industria ușoară joacă un rol important în economia națională a Republicii Moldova, însă în ultimul an de raport a scăzut ponderea produselor acestei ramuri în volumul total al industriei. Analiza efectuată a arătat că cota volumului producției industriei ușoare a crescut în perioada anilor 2014-2016 de la 8,75% până la 10,72%, iar în anul 2017 deja scade până la 10,22%. Această diminuare a fost cauzată de micșorarea volumului de producție înregistrată în următoarele genuri de activitate: Finisarea materialelor textile, Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte prin tricotare sau croșetare, Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie și a articolelor de harnașament; prepararea și vopsirea blănurilor.

Anume industria ușoară deține o cotă însemnată de fabricare a bunurilor din materialele clienților. La estimarea competitivității bunurilor și elaborarea prognozelor s-a ținut cont de particularitatea menționată. Principala sarcină a industriei ușoare constă în asigurarea populației cu producție calitativă, producție care ar răspunde cerințelor cum cumpărătorilor autohtoni, așa și celor externi. Urmărind scopul majorării gradului de precizie a prognozelor elaborate în baza modelului balanțelor interramurale natural-valorice, BIR pentru Complexul Industriei Ușoare (CIU) a fost extins de 2,4 ori, în perioada derulării proiectului, iar genurile de activitate sunt estimate deja nu în diviziunea grupelor, ci în diviziunea claselor.

Balanța interramurală natural-valorică elaborată pentru complexul industriei ușoare pentru a.2014 a cuprins 40 de bunuri, pentru a.2015 a cuprins 65 de bunuri. În anul de raport 2018 autorul, cu scopul de a majorat cota de cuprindere a bunurilor produse, a extins balanțele până la 95 de bunuri economice. Analiza genurilor de activitate pentru complexul industriei ușoare în diviziunea grupelor de mărfuri (Figura 1) a arătat că cea mai mare cotă îi revine grupei de mărfuri „Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte”, urmată de „Fabricarea altor articole textile” și „Fabricarea încălțămintei”.

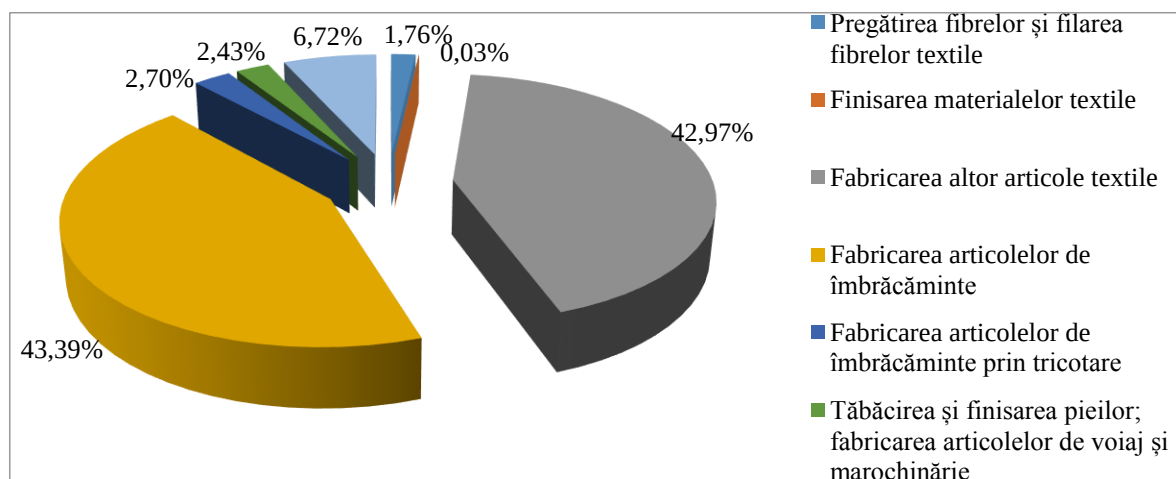

Fig. 1. Structura Complexului Industrii Ușoare pe genuri de activitate în diviziunea grupelor de mărfuri, a. 2018

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor actualizate Biroului Național de Statistică

Analiza comparativă a structurii industriei ușoare pe genuri de activitate în anul 2018 (Figura 1) în raport cu anul 2014 (Figura 2) a arătat că cele mai însemnate majorări au avut loc la următoarele genuri de activitate: „Fabricarea altor articole textile” (cu 1,44 puncte procentuale); „Pregătirea fibrelor și filarea fibrelor textile” (cu 0,16 puncte procentuale).

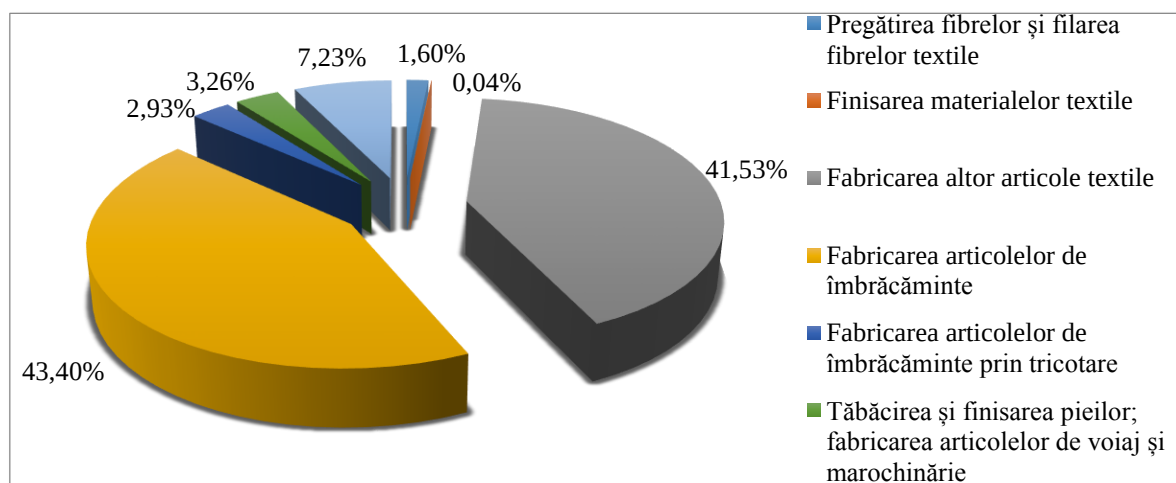

Fig. 2. Structura Complexului Industrii Ușoare pe genuri de activitate în diviziunea grupelor de mărfuri, a. 2014

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor actualizate Biroului Național de Statistică

Structura Complexului Industrii Ușoare se modifică permanent, deoarece se modifică în fiecare an cererea atât internă cât și externă, volumul investițiilor, bunăstarea populației, rata inflației, rata de schimb, rata ocupării și prin urmare numărul potențialilor cumpărători. Cu scopul menținerii pe piață, întreprinzătorii au modificat tehnologiile aplicate. Anume minimizarea cheltuielilor a fost ținta acestor modificări. Din această cauză experții au recalculat coeficienții tehnologici. La estimarea coeficienților menționați, autorii au luat în calcul că în industria ușoară nu se mai utilizează bumbacul și inul ca materie primă, și în locul firelor și fibrelor artificiale se utilizează cele sintetice, deoarece ele sunt considerabil mai ieftine.

Fabricarea produselor textile în balanțele elaborate pentru a.2018 cuprinde 34 de bunuri economice, din care 20 sunt fabricate în Republica Moldova, iar 14 produse sunt numai importate și utilizate la fabricarea altor bunuri ale Industrii Ușoare. Analiza dinamicii bunurilor în Figura 3 a arătat, că anume firele de lână au înregistrat o creștere în a.2017 cu 21,2%, iar în a.2018 – o reducere cu 24,4% în raport cu anul precedent. În anii precedenți, volumul de producție a bunului dat a atestat un trend descrescător.

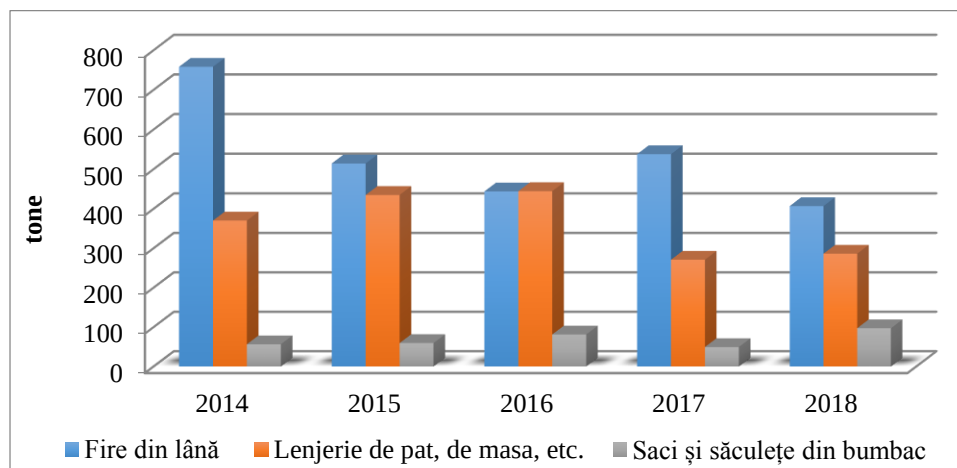

Fig. 3. Dinamica firelor și articolelor textile, aa.2013-2017

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor raportului statistic „Indicatorii privind circulația producției industriale în Republica Moldova în anul 2014, 2015, 2016, 2017, 2018”.

În genere, evoluția volumului fizic a bunurilor economice în ultimii zece ani nu este stabilă, ci ciclică, și perioadele de expansiune sunt mai îndelungate și au o amplitudine mai mare comparativ cu perioadele de expansiune. Majorările înregistrate nu duc la atingerea nivelului de până la recesiune.

Analiza evoluției volumului de producție a bunurilor reflectate în figura 4 a arătat că anul 2018 a fost un an de vârf pentru toate cele trei bunuri.

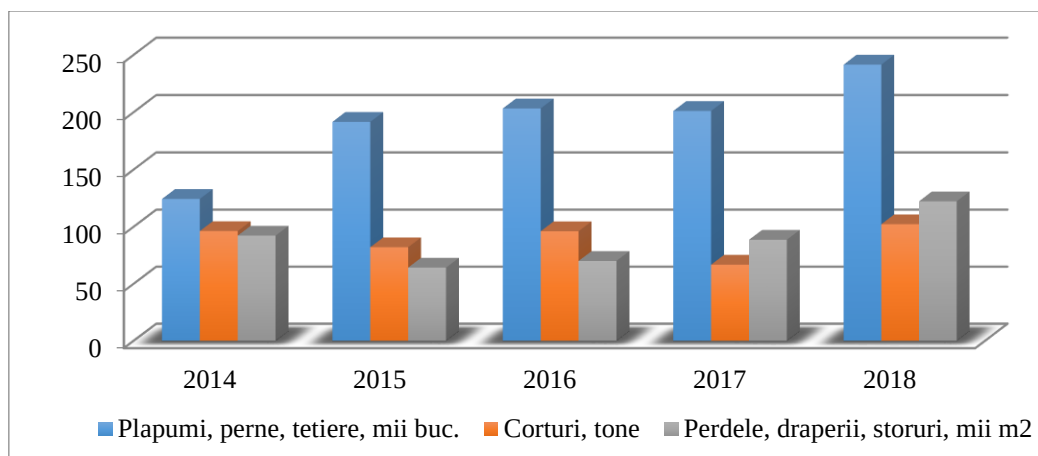

Fig. 4. Dinamica plăpumilor, corturilor și perdelelor, aa.2014-2018

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor raportului statistic „Indicatorii privind circulația producției industriale în Republica Moldova în anul 2014, 2015, 2016, 2017, 2018”.

Volumul de producție a articolelor de acoperit mobila și broderiilor cu fond decorat au înregistrat ritmuri de creștere ascendentă, iar volumul de producție a covoarelor și preșurilor – o traiectorie descendentă. Deoarece volumul de fabricare a primului bun menționat a înregistrat majorări esențiale, anume acest bun este necesar de promovat pe piața externă. Micșorări dramatice a volumului de producție, în anul 2018, au înregistrat următoarele două bunuri: cuverturile de pat – cu 92,2%; covoarele și preșurile – cu 8,8% în raport cu anul 2017.

Volumul de producție a articolelor de ciorăpărie în expresie naturală a crescut în anii 2014-2015 corespunzător cu 49% și cu 30,1%. Perioada de creștere a fost urmată de o micșorare descendentă: cu 3% în a.2016; cu 12,7% în a.2017 și 26,4% în a.2018 (Figura 5). Balanța interramurală (BIR) naturală elaborată pentru aa.2017-2018 a arătat că importul bunului dat constituie aproximativ 88% din totalul resurselor. Prin urmare, Republica Moldova preponderent importă bunul dat, cu toate că deține atât resurse, cât și materii prime, și potențial pentru fabricarea bunului.

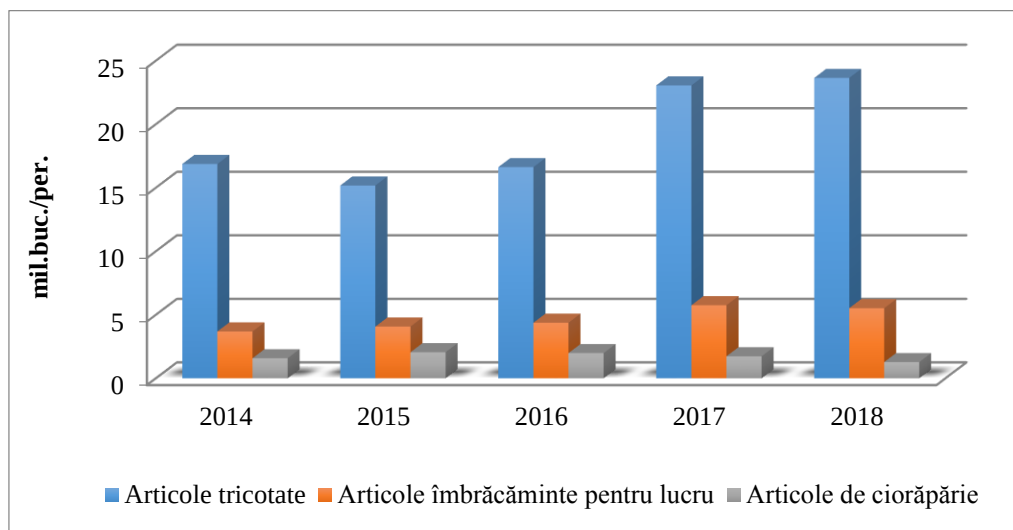

Fig. 5. Evoluția fabricării unor bunuri genului de activitate „fabricarea de articole de îmbrăcăminte”, aa.2014-2018

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor raportului statistic „Indicatorii privind circulația producției industriale în Republica Moldova în anul 2014, 2015, 2016, 2017, 2018”.

Fabricarea articolelor tricotate în anii 2014-2015 a scăzut, iar în următorii trei ani – a crescut (Figura 5). Bunul dat este fabricat preponderent din materialele clienților, circa 91,30% în a.2016, 70,4% în a.2017 și 69,9% în a.2018. Volumul articolelor tricotate produse din materialele clienților a crescut cu 7% în a.2017 și cu 1,8% în a.2018 în raport cu anul precedent, iar celor fabricate integral de producătorii autohtoni – cu 4,5% în a.2018 (Figura 5).

Volumul de producție a cufereilor, valizelor, genților a înregistrat un trend descrescător în perioada anilor 2015-2017 (Figura 6). Importul produsului dat a înregistrat o micșorare esențială, sa redus și cota bunurilor fabricate cu materialele clienților, care a constituit în a.2016 – 76,33%, în a.2017 – 63,52% și în a.2018 – 62,09%.

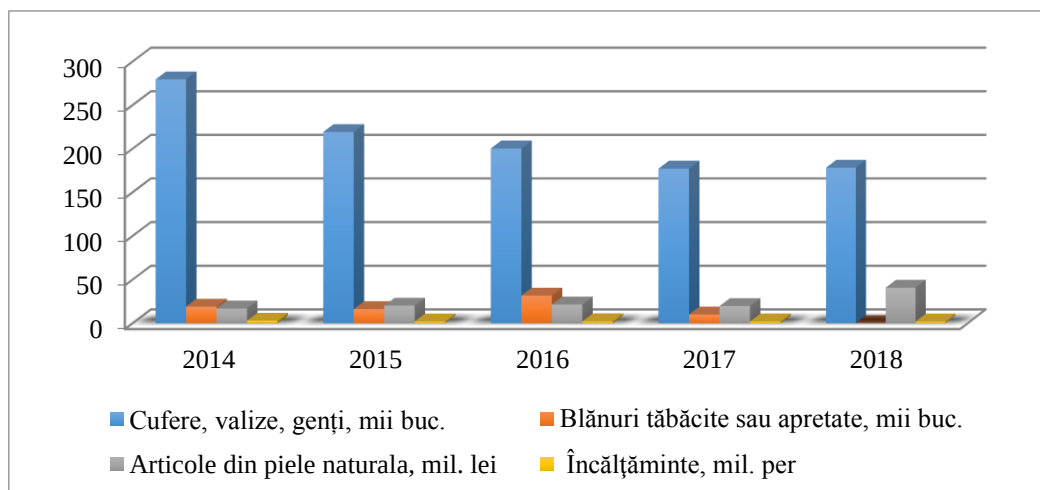

Fig. 6. Evoluția fabricării unor bunuri genului de activitate „producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțăminte”, aa.2014-2018

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor raportului statistic „Indicatorii privind circulația producției industriale în Republica Moldova în anul 2014, 2015, 2016, 2017, 2018”.

Analiza evoluției volumului blănurilor tăbăcite sau apretate relevă majorarea volumului de producție în a.2016 de 2 ori în raport cu anul precedent, micșorarea volumului de 3 ori în a.2017, iar în a.2018 outputul a devenit nul. Spre deosebire de bunul analizat recent, în cazul volumului de producție a încălțăminte, cu toate

că a înregistrat o evoluție ciclică, amplitudinea oscilațiilor a fost considerabil mai mică. În aa.2013-2015 bunul „încălțăminte” a atestat un trend descendent, iar în a.2016 a înregistrat o majorare de 10,2% față de anul precedent, urmată de o reducere în aa.2017-2018 cu 7,6% și 6,6% consecutiv (Figura 6). BIR elaborat pentru a.2017 a demonstrat că cota producției autohtone fabricate din resursele proprii este foarte mică și nu acoperă cererea pieței interne, de aceea volumul importului este considerabil.

Competitivitatea bunurilor industriei ușoare

Autorul, în procesul de estimare a competitivității bunurilor s-a bazat pe specificul industriei ușoară și pe disponibilitatea datelor statistice. Formulele (1) și (2) iau în calcul atât elementele economiei neobservate, cât și faptul, că cota bunurilor fabricate din materialele clienților în industria prelucrătoare este însemnată [3].

Pentru estimarea nivelului real al volumului de producție, exportului și importului, autorul a utilizat principiul echilibrului dintre utilizări și resurse, a calculat consumul intermediar în baza coeficienților tehnici precizați, bazându-se pe modificările, care au avut loc în procesele tehnologice, și a evaluat volumului produselor finite comercializate pe piața internă, reieșind din normele de consum. Rezultatele calculelor sunt prezentate în Tabelul 1.

Tabelul 1. Indicele simetric al avantajului comparativ pe piața internă al unor bunuri industriei ușoare

Bunuri	SCAID _i ^{SE} , %
Articole de acoperit mobila	47,57
Fire de lână	43,27
Lână agricolă	22,06
Paturi si pleduri	-10,00
Lână cardată sau pieptănată	-15,03
Articole din piele naturala sau reconstituită	-23,72
Lingerie de pat, de masă, de toaletă, de bucătărie	-28,53
Fibre textile naturale	-38,65
Încălțăminte	-40,30
Covoare și alte acoperitoare de podea	-53,57
Ciorapi, șosete și alte articole similare	-58,29
Saci și săculețe pentru ambalare	-92,95
Îmbrăcăminte, accesorii de îmbrăcăminte și alte articole din blană	-96,82
Paltoane din piele naturală sau reconstituită	-100,00

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor preliminare.

Majoritatea bunurilor industriei ușoare au înregistrat dezavantaj comparativ pe piața internă, deoarece ponderi însemnate a mărfurilor textile, articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte sunt fabricate din materialele clienților, și prin urmare, nu sunt oferite pe piață ca bunuri moldovenești. Situația dată nu este convenabilă entităților autohtone, deoarece entităților autohtone le revine o parte simbolică din profitul obținut.

Prognosticul industriei ușoare a Republicii Moldova

Evoluția Complexului Industriei Ușoare reflectă tendințele generale ale dezvoltării economiei naționale, autorul elaborând scenariul de prognoză a luat în calcul factorul dat. Ramura dată a economiei naționale dispune de potențial, de următoarele avantaje: rotația relativ înaltă a activelor circulante; posibilitatea de a încadra în câmpul muncii un număr mare de brațe de muncă.

Însă, din cauza situației economico-financiare create, lipsei pieței de desfacere interne dezvoltate și a materiei prime proprii, insuficienței mijloacelor circulante proprii, cea mai mare parte din întreprinderi de confecții, tricotaje, marochinărie și încălțăminte activează în regim vamal de perfecționare activă, prelucrând materia primă a clientului. Printre cei mai mari importatori de servicii pot fi numiți: Germania, Italia și SUA. Previziunea volumului de producție a bunurilor industriei ușoare pentru anii 2019-2021 a fost efectuată aplicând pachetul EViews și Excel. De exemplu, în cazul articolelor tricotate ecuația de regresie a trendului este modelul putere (Figura 7).

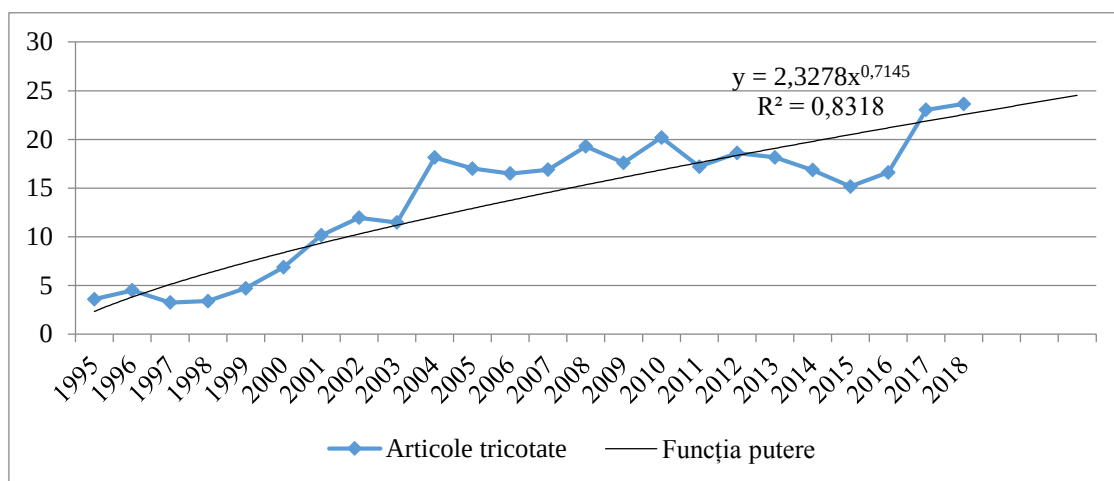

Fig. 7. Trendul evoluției articolelor tricotate

Sursa: Elaborată de autor.

Dacă în cazul articolelor tricotate trendul este ascendent, arunci în cazul lânii agricole, invers, este descendent (Figura 8).

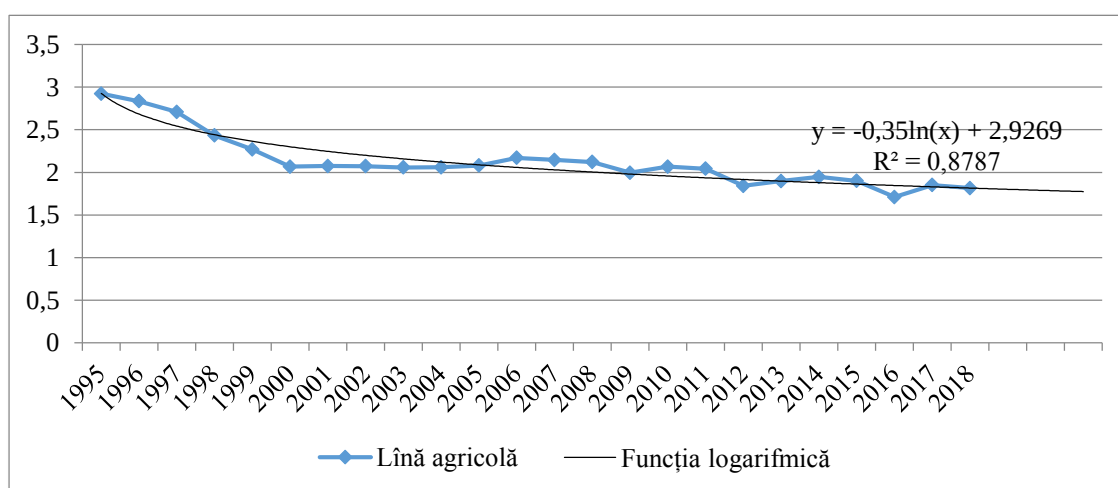

Fig. 8. Trendul evoluției lânii agricole

Sursa: Elaborată de autor

Ecuatiile de regresie și coeficientul de determinație pentru unele bunuri ale Industriei Ușoare sunt prezentate în tabelul 2. Deoarece eșantionul de date statistice diferă de la un bun la altul, autorul a luat în calcul faptul dat.

Cum am menționat mai sus, în ramura dată o parte din bunuri sunt fabricate din materialele clienților, iar cealaltă parte – din materiale proprii. Bunurile fabricate din materia primă proprie se exportă în România, SUA, Anglia, Polonia, Austria, etc. Concomitent, producția sus-numită se livrează și în țările CSI. Analiza exportului demonstrează, că exportul producției fabricate din materialele clienților prevalează exportul producției fabricate din materia primă proprie. Această particularitate a fost luată în calcul de autor la elaborarea prognozei.

Este necesar de menționat, că situația creată în urma modificărilor structurale în cadrul Uniunii Europene, desigur, va atrage asupra sa și modificări pe piața moldovenească. Și din această cauză, deja la momentul actual, în fața entităților stă sarcina de a majora volumul de fabricare a producției din materia primă proprie pentru livrarea ei atât pe piețele pierdute anterior (ale țărilor CSI), cât și pe noile piețe, în special, ale celor europene.

Tabelul 2. Ecuatiile de regresie și coeficientul de determinație pentru unele bunuri ale Industriei Ușoare

y	Ecuatiile de regresie	R ²
Piei brute de ovine	$y = 39,005x^{-0,506}$	0,73
Fire din lână	$y = 0,8613x^{-0,391}$	0,82
Perdele, draperii, storuri	$y = 52,206e^{0,0972x}$	0,70
Cuverturi de pat	$y = 19,51e^{-0,769x}$	0,71
Covoare și preșuri	$y = 4,7867x^{-0,522}$	0,75
Articole de ciorăpărie	$y = -0,0019x^2 + 0,0967x + 0,4958$	0,71
Cufere, valize, geți	$y = 283,45e^{-0,067x}$	0,72
Încălțăminte	$y = -0,733\ln(x) + 3,2562$	0,80

Sursa: Elaborat de autor.

Concluzii și recomandări

Industria ușoară ar putea deveni catalizator al renașterii economice a Republicii Moldova. Ca prioritate sunt acceptate practic toate genurile de activitate, având însă o clară orientare spre cerințele pieței. Exportul moldovenesc în țările Uniunii Europene în ultimii ani s-a majorat, însă s-a majorat exportul nu de bunuri finite, ci exportul de servicii. Din țările UE se disting Italia și Germania ca cei mai solizi parteneri.

La elaborarea balanțelor interramurale natural-valorice de prognoze s-a luat în calcul faptul că cea mai mare parte a volumului total de export al industriei ușoare spre țările occidentale revine serviciilor. Este necesar de remarcat, că, în prezent, entitățile activează în condiții de insuficiență a mijloacelor circulante proprii și oferire a creditelor bancare cu rată înaltă a dobânzii, care depășește rata profitabilității. Entitățile industriei ușoare necesită investiții de capital pentru reutilizarea sa tehnică, implementarea tehnologiilor performante și, ca urmare, majorarea competitivității bunurilor autohtone.

Bibliografie

1. Cartwright, N. Hunting causes and using them: approaches in philosophy and economics: summary. *Analysis*. 2010, volume 70, issue 2, pp. 307-310. ISSN 0003-2638.
2. Gutium, T. Classification of the competitiveness' factors and new approaches to assessing the competitiveness. *Economy and sociology*. 2018, nr. 2, pp. 65-74. ISSN 1857-4130.
3. Gutium, T. Quantifying the comparative advantage of domestic goods on the internal market. *The Journal Contemporary Economy*. 2018, volume 3, issue 1, pp. 38-45. ISSN 2537 – 4222.
4. Kotler, Ph. *Marketing Management*. London: Pearson Education Limited, 2011, 816 p. ISBN 978-0-132-10292-6.
5. Marcel Boumans, Matthias Klaes. *Mark Blaug: Rebel With Many Causes*. Edward Elgar Pub, 2014, 320 p. ISBN 978-1-781-95566-6.
6. Porter, M. *Competitive advantage: creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press, 2004. 557 p. ISBN 0-743-26087-2.
7. Ансофф И. *Стратегическое управление*. М.: Экономика, 1989. 519 с. ISBN 5-282-00652-9.
8. Гутюм, Т. Разработка алгоритма расчёта конкурентоспособности товаров на внутреннем рынке и его место в классификаторе методов оценки конкурентоспособности. *Информация и инновации*. 2019, том. 14, № 1, с. 59-66. ISSN 1994-2443.
9. Таболов А. Совершенствование прогнозирования краткосрочной динамики объема промышленного производства Республики Беларусь. *Белорусский экономический журнал*. 2008, № 3, стр. 35–44. ISSN 1818-4510.